

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Površno prečitan je ta dopis slavne šopronske trgovinske zbornice zelo prikupljiv, in človek misli v prvem trenutku, da so navedena dokazila prava ter da jih je smatrati za merodavna, kar se tiče omejitve pravice prejemanja denarjev trgovinskih potnikov. Toda ako pobliže uvažimo razloge, ki jih ima ta predlog za podstavo, uverimo se brzo, da se, posebno gledé na cislitavske trgovinske koristi, razlogi, ki jih je navela translitavska slavna šopronska trgovinska zbornica, dadó ovreči. Načelo, ki ga ona zastopa, ne bi zadovoljilo niti tvrdek, ki imajo take potnike, niti njih manjših kupcev v mestih in na kmetih. Ako te razloge natančneje prevdarimo, to govoré bolj proti predlogu nego za predlog slavne šopronske trgovinske zbornice.

Bodi mi dovoljeno, govoriti tu natančneje o teh različnih stališčih.

Kakor znano, določuje član 49. občnega trgovinskega zakonika: „te je (trgovinske potovalce) osobito smatrati za pooblaščene, pobirati kupno ceno od prodaj, ki so jih sami sklenili, ali pa za to dovoljevati plačilne roke.“

Jednako, vendar še dalje sezajoče določilo je tudi v ogerskem trgovinskem zakonu v §. 45. Dočim avstrijski trgovinski zakonik, kakor rečeno, daje pravico trgovinskim potnikom, da smejo pobirati denarje samo za prodaje, ki so jih sami sklenili, dovoljuje ogerski trgovinski zakon v praktičnem smeru še mnogo več, ker pooblaščuje trgovinske potovalce, „da smejo pobirati vse zaostale tirjatve svojega principala.“

Slavna šopronska trgovinska zbornica teži samo po tem, da se premené ta zakonita določila, ter navaja za to razloge, naznačene v gornjem dopisu.

Odsek priznaje, da se tu pa tam dogajajo malverzacije in proneverjenja pri trgovinskih potnikih, ali v daljnem teku tega izvestja nadeje so dokazati, da sredstvo, preloženo po slavni šopronski trgovinski zbornici, kako odstraniti to zló, ni pravo ter da se moramo truditi, odstrniti to zló na čisto drug način.

Vredno je, natanko pretresti vse nagibe, ki jih je navela slavna šopronska trgovinska zbornica, utemeljujoč svoj predlog, da bi se videlo, da ti nagibi nikakor ne govoré za to, da bi se trgovinskim potnikom vzela pravica, prejemati denarje. Najprvo je nejasno, ali bi slavna šopronska trgovinska zbornica rada v zmislu svojega predloga z učinjeno premembo sedaj veljavnih zakonitih določil ščitila prodajalca ali kupca, ali pa oba ob enem.

Vsekakor smemo trditi, da je zakonita pravica trgovskih potnikov, prejemati denarje, ponajveč sicer v interesu trgovčevem, ali da je tudi v interesu kupčevem.

Potnik ni samo prodajalec, ampak tudi posredovalec med proizvajalnikom in trgovcem, ali med tem in prodajalcem na drobno; poklican je oživiti obstoječe trgovinske zveze, nove pridobiti, račune in razlike poravnati,

dogovoriti se o kupčijskih stvaréh, izimne cene staviti, popusté dovoljevati, s kratka, za vsem težiti, da postane trgovinska zveza v obojem interesu zdrava in uspešna.

Vsak trgovec in vsak tovarnař, ki pošilja potnike, moral bi se po takem truditi in na vse pretege delovati, da mu potnik tudi res doseže prej omenjene namene.

Toda žal! vsak dan se dogaja ravno narobe. Tovar narji in trgovci niso navadno gledé na kakovost trgovskih potnikov izbirčni. Vsakdo, ki se ponuja, je sprejet, imajoč najnedostatnejša navodila, takozvan 5 gld. potnik in potem poslan z naročilom, kar največ „storiti“. Zdajci se prične pravi lov na kupce, ki imajo voljo, ali je nimajo kaj kupiti, in še celó na zasebne kupce.

Predaleč bi zašli, ko bi hoteli narisati vse slike, katere nam podaje čisto tak trgovinski potnik. Res je, te neprilichnosti, ki jih obžaluje v tem pogledu slavna šopronska zbornica, dogajajo se vsak dan, takorekoč so na dnevnem redu. Zlasti boljši trgovci ne morejo se nadležnosti takih trgovinskih potnikov nikakor ubraniti ter trpé radi vsakojake lokavosti mnogostransko gmotno škodo. Toda da bi se odstranile te neprilichnosti, treba je, da so gospodarji teh trgovskih potnikov bolj pazljivi in vestni. Njih prvih je dolžnost, da si moža, katerega pošiljajo v svet, natanko ogledajo; oni naj bi tudi bolj pretehtali osebni značaj potnika, kateremu zaupajo svoje zastopstvo. Ne storé li tega, potem se ne morejo pozneje pritoževati, ako imajo radi svoje površnosti škodo. Rek „Glej, komu zaupaš“, je, kakor povsod, v trgovinskem življenji, tako tudi takrat umesten, kadar je izbirati potnike.

Vse to toraj, kar pravi slavna šopronska zbornica o sumljivih osebah, iz katerih izhajajo trgovski potniki, da s tem utemelji, da je treba trgovskim potnikom odvzeti pravico, prejemati denarje, ne veljá nikakor po mnenju odsekovem; kajti ravno radi tega, da je trgovec, ki razpošilja svoje potnike, primoran biti oprezen pri izbiranju potnikov, katerim daje pravico, prejemati denarje, prisiljen je v svojo korist jemati v službo samo poštene in v vsakem pogledu zaupne osebe. Samo tedaj, ako se pridrži ta pravica pobiranja denarja, dobodemo poroštvo, da nam trgov ne bodo obiskavali neprikladni potniki. Ako bi hoteli odstraniti pravico, prejemati denarje, to bi značilo, zdanje neprilichnosti samo povečati in na stežaj odpreti vrata brezznačajnim potnikom in njih trgovini škodo nanašajočemu poslovanju.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Čujte, o čem se pogovarjata Štefan in Gašper!

Štefan: „Neprecenljive škode in obžalovanja vredno je, da se še v dandanašnjem naprednem času tako malo kmetovalcev, med njimi ne ravno pičlo število celó takih, ki se prištevajo boljšim, za prekoristno gnojnico, kot eno najboljših gnojilnih tvarin, nič ne zmeni.“

Gasper: „Kar si ravnokar povedal, kaj ne, da malo na-me cika? Pa kaj! Čeravno do sedaj še nikdar nisem zabil gnojnice kot gnojila, vsejedno dobro živim. Tudi moj pokojni oče, blagega spomina, te smrdljive luže nikoli niso čislali; a živel je srečno in dobro, kar mora tudi tebi še znano biti. Da bi le vedno zadosta hlevskega gnoja imel, pa sem zadovoljen; brez gnojnice potem lahko shajam.“

Štefan: „Dragi sosed! S tem si ravno toliko povedal, kot bi hotel trditi: Da bi le vedno dosta mesa imel, za juho se potem še ne menim ne. Ali bodeš mar juho v lijak ali celó pod kap zlival in brez koristi zavrgel? Gotovo bi ti kaj takega nikoli še na um ne prišlo!“

Gasper: „Samo ob sebi se ume, da bi bilo tako počenjanje nespametno-bedasto. Vedel bi pa rad, kako moreš ti smrdljivo gnojnico z okusno juho primerjati?“

Štefan: „To ti prec dopovem in dokažem. Juha in gnojnica sta si vsaka po svojih redilnih lastnostih in na svojem mestu popolno enaki. Močna krepka juha ima v sebi najboljše sokove in redilne snovi mesa samega; močna gnojnica pa tudi najboljše gnojilne snovi gnoja samega v sebi hrani. Kar je toraj tečna juha za okrepčilo opešanemu in lačnemu človeku, ravno to je tudi gnojnica, kot tečno gnojilo, opustošenemu zemljišču. — Rekel si, da bi bilo neumno, tečno juho zametavati; a tako grešno neumnost vendar-le sam uganjaš, ker gnojnico brez porabe zametuješ. Le malo natančneje vso stvar premisli, in priznal mi bodeš sam, da je temu tako.“

Gasper: „Naj ti velja! Omeniti hočem ti pa prec še nekaj drugega, česar mi pa ne bodeš tako lahko ovrgel. Sè samo gnojnico ti ni še nič pomaganega; v v koših, pletenicah in cajnah je tako na polje in druga zemljišča spraviti ne moreš. Pred vsem ti je treba za to primernega soda „gnojničarja“. In takega bi moral tudi jaz kupiti; stal bi me najmanj kakih osem goldinarjev. Povrhu tega moral bi si omisliti tudi še posebno pripravo za razškrapljevanje gnojnice, katera bi mi zopet druge štiri goldinarje iz žepa spodila. Vsa ta ropotija veljala bi me celih 12 gold., kateri bi mi pa nikakoršnih obresti ne donašali. Toliko denarja bilo bi kaj nespametno kar tako brez vse koristi proč vreči. Ni li to res?“

Štefan: „Le nikar prehitro, dragi sosed moj! Kravica ti sicer živa na svet pride; verižice, s katero bi jo pozneje k jaslom priklepil, ti pa s saboj ne prinese. Se ti li tvoja mlada kravica ne zdi toliko vredna, da za-njo verižico sam preskrbiš? — Ker mi tega ne ugovarjaš, idiva v najinem pogovoru za korak dalje. Gnojnico imaš uže; ta pa je gotovo tudi toliko vredna, da za pripravo, s katero ti jo bode moč na zemljišča spravljati, žrtvuješ omenjenih 12 gld. Čakaj le, da še malo poračuniva! Hektoliter dobre gnojnice vreden je najmanj 60 kr. Ako imaš le dve kravi v hlevu, daste ti na teden obe skupaj nad pol hektolitra tekoče gnojnice. Veš pa, da ima leto 52 tednov, toraj dobiš v enem samem letu od dveh krav najmanj 26 hektolitrov tekočega gnoja; da, tudi še več.

Uže sama ta bila bi po najinem računu vredna celih 15 gold. 60 kr. Sedaj sam previdiš, da ti kapital dvajsterih goldinarjev, katerega bi za „gnojničarja z razprševalnico vred“ potrosil, uže v prvem letu več, nego „oderuških obresti“ donaša, če si le tudi gnojnico modro in pametno vkoristil. Ali sedaj še dvomiš nad mojimi trditvami?

Gasper na to le malo z ramami zgane in reče: „Ne!“ „Z Bogom!“ poslovi se od svojega soseda in gre ves zamišljen domov.

Ne dolgo potem in peljal je nekega dne skoz vas hlapec na vozu naložen nov sod, imenom „gnojničar“ z „razprševalnico“ vred. In čegav bil je nek ta hlapec? Z odgovorom smo prec pri kraji, ako povemo, da je bil *Gasperjev*.

Gasper od tistega časa naprej zeló skrbno pazi na gnojnico, da se mu kaj brez koristi ne poizgubi. Dobro ukoristovana dela mu na njegovih zemljišjih prave čudeže. Le to mu je še vedno žal in hudó, da je popreje toliko let ta — najboljši tekoči — gnoj tako malomarno v svojo lastno škodo brez vse koristi — proč metal.

Vrli poboljšani *Gasper* vreden je, da se ga očitno pohvali, ter da ga v tem obziru vsi slovenski kmetovalci od prvega do zadnjega skrbno posnemajo.

Venceljnov.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ko se nekega dne zopet sestanete, ogleda se Klara okolo sebe; ker pa nikogar ne opazi, ki bi jo utegnil motiti, oglasi se in zapeljivo reče: „Glej Beta, kako neumna in bedasta si še! Sreča te išče, le iz njenih bogatih rek zajemati — se nikar ne vstavlja. Misliš, da tukaj v T...u ni boljšega in prijetnejšega kruha, nego ga do sedaj pri svojem tercijskem gospodarji tako skromno in pičlo uživaš. Je ga je in pa še koliko! Le pravega kraja za to moraš si preskrbeti; pa tudi tebi sami tega treba ni; bodem uže jaz sama vse tako vrnala, da bode za-te prav. Kar postavo, moč in lepoto sploh zadeva, le poglej me dobro, kaka reva sem proti tebi; vendar si pa na mesec več kot petkrat toliko prislužim, nego si prislužiš ti pri svojem dosedanjem pustem gospodarji, a poleg tega pa tudi dobro jem in sladko vince cukam, ravno kolikor se mi ga poljubi. Tudi mé ženske smo za to ustvarjene, da si veselega življenja privoščimo ter si pri tem, kolikor moč, veliko zaslužimo. Pusti tisto tvojo sedanjo sveto hišo in dolgočasno službo, v kateri mora mlado dekle, kakoršna si ravno ti, same puščobe poginiti; udinjaj se raje pri kakem veselem krčmarji za natakario; videla boš, kako ti bode vedno bolj vse po tvoji volji šlo. Iz početka se ti bode malo čudno zdelo, a ko se enkrat vsega privadiš, povem ti, da potem take službe, za kakoršino si kot nalašč vstvarjena, nikdar več ne popustiš.“ In res, *Beti* zapeljivi mamon (denar) vedno bolj po glavi roji.